

Рощенко Н. О.

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

Максимець С. М.

*кандидат психологічних наук, доцент
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

МУЗИКОТЕРАПІЯ У РОБОТІ З ДІТЬМИ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ

Дослідження впливу музики та музичної терапії на дітей дошкільного віку з розладами аутистичного спектра є надзвичайно важливим аспектом нашої роботи, а отримані емпіричні дані виступають базою для подальшого планування та реалізації ефективної психокорекційної діяльності. Це визначає потребу у створенні комплексного й структурованого підходу до діагностики аутистичних порушень серед дітей дошкільного віку, що, в свою чергу, дозволяє більш глибоко дослідити ефекти музичної терапії та можливості зменшення або подолання цих розладів.

Під час дослідження нами було визначено ключові особливості поведінкових і емоційних порушень (негативізм, агресивність, відчуженість та байдужість, тривожність, гіперактивність, імпульсивність рухів, порушення взаємодії, недостатнє відчуття власного тіла, відсутність мовлення), характерних для дітей із розладами аутистичного спектра (РАС), що ускладнюють їхню соціальну взаємодію та розвиток.

Метою нашого дослідження було вивчити, як музична терапія може сприяти зменшенню проявів цих труднощів у дітей із РАС, а також дослідити можливі корекційні ефекти музики на розвиток їхніх комунікативних і

емоційних навичок.

Експериментальною базою проведення дослідження стали вихованці ЦРД № 1 «Зірочка» м. Олевськ, з загальною кількістю учасників 30 осіб, їхні батьки.

Задля оцінки сукупності сильних і слабких, з погляду навчання дитини, характерних для розладів аутистичного спектра та пов'язаних із ним порушень розвитку, нами використовувався, зокрема, опитувальник РЕР-R, нейропсихологічна діагностика за методикою О. Лурії.

Згідно із результатами опитувальника РЕР-R встановлено, що у 33,7% дітей із РАС високий рівень встановлення контактів, у 26,2% – середній, а у 40,1% – низький рівень прояву цієї ознаки, тобто уникання зорового контакту, відсутність реакції на звертання, уникання групових ігор, натомість віддають перевагу самотійній грі.

Серед дітей, які брали участь у дослідженні, 31,3% мають високий рівень зацікавленості у грі та предметах, 22,8% – середній, а 40,9% – низький, тобто їм важко включатися у сюжетні ігри з іншими дітьми. Для дітей з розладами аутистичного спектра (РАС) загалом характерний нижчий рівень зацікавлення предметами, тобто вони віддають перевагу лише предметам, які забезпечують сенсорну інтеграцію, а саме, світяться, вібрують або приємні на дотик. Щодо реакції на подразники, у 30,1% дітей виявлено високий рівень, у 56,3% – середній, і у 13,6% – низький.

Рівень розвитку мовлення серед дітей із РАС показує, що 25,6% досягли високого рівня, 26,6% мають середній, а 47,8% – низький рівень сформованості мовлення, тобто можемо спостерігати у дітей затримку мовленнєвого розвитку, ехोलалію, мовлення може бути монотонним та не мати природньої інтонації. Крім того, наслідувальна здатність є високою у 27,8% дітей, середньою – у 54,6%, і низькою – у 17,6%.

Згідно з результатами нейропсихологічної діагностики за методикою О. Лурії, у 31,4% дітей із аутизмом спостерігається високий рівень загальної характеристики, у 45,2% – середній, і у 23,4% – низький. Оцінка «загальної характеристики» включає такі показники, як орієнтація дитини, адекватність, критичність і здатність до виконання коректурної проби. Загалом у дітей із аутизмом переважає середній рівень загальної характеристики, що свідчить про достатній обсяг уваги та критичності.

Результати діагностики також показали, що 33,7% дітей із аутизмом мають високий рівень реципрокної координації (зокрема, у сфері рухів і дій), 42,1% – середній, а 24,2% – низький. Щодо рівня інтелектуального розвитку, то високий рівень інтелекту виявлено у 37,7% дітей, середній – у 45,2%, а низький – у 17,1%. Таким чином, серед дітей із аутизмом переважає середній рівень інтелектуального розвитку.

Наші дослідження підтвердили результати досліджень вітчизняних спеціалістів із спеціальної педагогіки, про те, що діти з розладами аутистичного

спектра загалом мають низький рівень адаптивності до змін у повсякденному житті та обмежені комунікативні навички. Це впливає на зниження здатності до наслідування та імітації, що, у свою чергу, підвищує рівень тривожності та нервозності у дітей з аутизмом [1; 3].

Було виявлено знижений рівень здатності до імітації звуків, слів та емоційних виразів, що негативно позначається на розвитку координації рухів та розумінні жестової мови. Також відзначалося, що рівень розвитку дрібної моторики та координаційних навичок не відповідає віковим стандартам, а зорові реакції неадекватні віковим показникам дитини, що може бути пов'язано з відставанням у фізичному розвитку [2].

Отримані результати нашого дослідження вказали на те, що дітям з РАС потрібні корекційні заняття. Впровадження музикотерапії може бути, як додатковий засіб впливу на розвиток комунікативних, соціальних, емоційних та когнітивних навичок через використання музики, а саме діти з РАС можуть виражати свої емоції, покращувати взаємодію з іншими, знижувати тривожність і розвивати моторні та сенсорні здібності.

Музикотерапія дозволяє адаптувати терапевтичний процес під індивідуальні потреби дитини через можливість підбору музичного репертуару, який буде позитивно впливати на дитину, також, під час музикотерапевтичного сеансу можна залучати інших дітей, що буде сприяти покращенню соціалізації дитини [3].

Наше дослідження показало, що діти мають низький рівень мовлення, а музикотерапія допомагає дітям з РАС засвоювати ритмічну структуру мовлення, що важливо для побудови правильних фраз та речень. Ритмічні вправи за участі музичних інструментів або голосу розвивають відчуття ритму, необхідного для мовленнєвої активності.

Отже музикотерапію можна використовувати як окремий вид корекційної роботи, інтегрувати з іншими видами корекційної діяльності, або використовувати, як психологічне розвантаження для дитини з РАС.

Список використаних джерел

1. Островська К. О. Засади комплексної психолого-педагогічної допомоги дітям з аутизмом : монографія. Львів : Тріада плюс, 2018. 520 с.
2. Скрипник Т. В. Діти з аутизмом в інклюзії: сценарії успіху : монографія. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2019. 208 с.
3. Яковенко А. О. Музикотерапія як засіб психологічної корекції дітей з особливими освітніми потребами. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки*. 2018. Вип. 1, т. 2. С. 229-233.